

‘Borba protiv širenja i uticaja lakog i malokalibarskog oružja’

**Pakt za stabilnost u jugoistočnoj Evropi
Plan regionalne implementacije (obnovljen 2006)**

16. maj 2006.

Rezime

U novije vreme opšte je prihvaćena činjenica da je velika rasprostranjenost lakog i malokalibarskog oružja (SALW) osnovni element aktuelne regionalne nestabilnosti u raznim delovima sveta. Nedavni sukobi u jugoistočnoj Evropi nisu svakako izuzetak, jer su oni podstrekivani i rasplamsavani velikim količinama nelegalnog oružja i municije. Osim toga, dostupnost SALW predstavlja dodatni faktor nestabilnosti ovog dela Evrope jer doprinosi aktivnostima organizovanog kriminala kao što je napr. krijumčarenje i ima potencijal za podržavanje terorizma.

Nedavno je zaključeno više međunarodnih i regionalnih sporazuma koji pokušavaju da definišu problem i pruže smernice međunarodnim nacionalnim i nevladinim akterima za njegovo rešavanje. Plan regionalne implementacije Pakta za stabilnost (obnovljen) ima za cilj da ubrza ovaj proces nadograđujući se na početni plan, pružajući posebne okvire za naredne korake, podržavajući regionalne mehanizme neophodne za sprovođenje tih koraka i pozivajući se na donacije neophodne za potpunu realizaciju. Ovaj Plan nema za cilj da razmatra ili opovrgava postojeće sporazume već samo da se nadograđuje na njih na najpraktičniji mogući način.

U suštini cilj obnovljenog Plana regionalne implementacije je jačanje regionalne saradnje u ovoj kritičnoj oblasti, kako pružanjem mogućnosti za razmenu informacija tako i postavljanjem lokalnih standarda za direktnu formulaciju i realizaciju projekata. Plan predviđa neprekidnu podršku SEESAC-a programima vezanim za SALW u jugoistočnoj Evropi, i preporučuje vladama jugoistočne Evrope da obezbede nesmetano odvijanje ovih značajnih, konzistentnih aktivnosti SEESAC-a na nivou regiona, pod upravom Regionalne upravljačke grupe (RSG), koja se sastoji od 'nacionalnih koordinatora'. U cilju podržavanja ovih aktivnosti donatori će i dalje obezbeđivati odgovarajuća sredstva. Ovaj plan je odobren na sastanku Regionalne upravljačke grupe za SALW Pakta za stabilnost, održanom 16. maja 2006.

Akcent ovog programa je da se ide napred sa konkretnim projektima čiji će rezultat biti trajno smanjenje lakog i malokalibarskog oružja u jugoistočnoj Evropi, a ne formiranje novih međunarodnih struktura i obaveza.

1. Uvod

Problem destabilizujućeg nagomilavanja i nekontrolisanog širenja lakog i malokalibarskog oružja (SALW) čvrsto je postavljen kao jedan od prioriteta međunarodne zajednice u narednih nekoliko godina, jer ozbiljne posledice ovih nagomilavanja postaju očigledne. U ove specifične posledice spadaju: nove opasnosti od međunarodnog terorizma; regionalna nestabilnost u vidu eskalacije, intenziviranja ili produžavanja sukoba; sprečavanje humanitarne pomoći; otežavanje rekonstrukcije i razvoja u periodu nakon sukoba; kao i doprinos organizovanom kriminalu i trgovini ljudima. Ove implikacije predmet su niza međunarodnih i nacionalnih aktivnosti koje imaju za cilj uspostavljanje legalnog i institucionalnog okvira za rešavanje ovog problema.

Na globalnom nivou, Ujedinjene nacije pripremaju prvu reviziju Programa aktivnosti UN, usvojenog 2001, koja će potvrditi postignute rezultate i predložiti nove preporuke za mere na sprečavanju i smanjenju sve veće količine malokalibarskog oružja.

Nacionalne vlade i lokalne zajednice u jugoistočnoj Evropi sa uspehom preduzimaju niz mera usmerenih na smanjenje postojeće i potencijalne dostupnosti i nabavke SALW. Neke države su usvojile na nacionalnom nivou mere kao što su jača kontrola izvoza SALW, druge su započele programe prikupljanja i uništavanja nelegalnog i viška SALW.

Složenost problema i niz individualnih faktora koji deluju u različitim zemljama i regionima otežavaju postizanje brzog konsenzusa po pitanju mera koje treba preduzeti na međunarodnom nivou. Ipak, jedan broj organizacija iz Amerike, Afrike i Evrope razvile su regionalne inicijative za sprečavanje sve većeg širenja i zloupotrebe lakog i malokalibarskog oružja. U Evropi, OEBS je uradio dokument o velikoj dostupnosti i širenju SALW, koji se direktno bavi nelegalnom trgovinom oružjem i u kojem je formulisana regionalni konsenzus po pitanjima obeležavanja, upravljanja zalihama oružja, uništavanja viška oružja i kriterijuma za transfer oružja (2000).

NVO su se prilično angažovale na uspostavljanju regionalnog konsenzusa o akciji. Isprva je u kontekstu neformalnog dijaloga pod pokroviteljstvom Segedinskog procesa malokalibarskog oružja došlo do susreta nacionalnih i međunarodnih kreatora politike sa akademikima i stručnjacima iz ove oblasti. U novije vreme mala ali zvučna i efikasna mreža NVO, (SEENCA¹), preuzela je zadatak uključivanja diskusije po pitanju SALW na dnevni red za društvenu raspravu jugoistočne Evrope.

Uloga Pakta za stabilnost je da pretoči ovaj korpus znanja o prirodi i razmerama problema na svim nivoima u obnovljeni plan implementacije koji bi mogli usvojiti sve zemlje jugoistočne Evrope i podržati međunarodne organizacije i bilateralni donatori. Cilj Pakta za stabilnost je da doprinese sprovođenju političke volje i obaveza u okviru šireg regionalnog i globalnog foruma.

2. Postojeći međunarodni okviri

Poslednjih godina formirana je značajna međunarodna baza podataka o problemu sve veće rasprostranjenosti SALW. Kako na međunarodnom tako i na regionalnom nivou sklopljeno je više sporazuma i foruma za suštinski dijalog o ovim pitanjima. Pored toga, donatori i zemlje korisnici su započeli više specifičnih projekata. Zemlje jugoistočne Evrope su se dogovorile da će se pozabaviti problemom širenja SALW u čitavom regionu pod pokroviteljstvom niza međunarodnih sporazuma finansiranih od strane EU, NATO EAPC-a, OEBS-a i UN-a.

A. Inicijative UN-a

Ujedinjene nacije predstavljaju glavni međunarodni forum za razvoj i usvajanje zajedničkih stavova i standarda za borbu protiv širenja i destabilizujućeg nagomilavanja SALW od sredine 1990-ih godina.

(i) Protokol UN o vatrenom oružju ²

¹ Mreža kontrole malokalibarskog oružja u jugoistočnoj Evropi. (www.seenca.org).

² Protokol protiv nelegalne proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim komponentama i municijom, kao dodatak Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Protokol o vatrenom oružju). (Stupio na snagu 3. jula 2005).

Ovaj protokol, koji dopunjuje Konvenciju UN iz 2001. protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, predstavlja prvi ozbiljan dokument usvojen od strane UN koji sadrži politiku o SALW. Mere određene Protokolom UN o vatrenom oružju podrazumevaju jačanje nacionalnog zakonodavstva i poboljšanu razmenu informacija među državama po pitanju nelegalnog vatrenog oružja, trgovaca oružjem, izvora i krijumčarskih trasa. Ovaj protokol stupio je na snagu 3. jula 2005, a četiri zemlje iz regiona su ratifikovale ili im ubrzo predstoji ratifikacija protokola.

(ii) UN Program aktivnosti po pitanju SALW (UN PoA)³

UN PoA ima sveobuhvatniji delokrug vezan za SALW od Protokola UN o vatrenom oružju, i odnosi se i na međudržavne transfere SALW. On predviđa polja delovanja protiv SALW na međunarodnom, regionalnom, nacionalnom i lokalnim nivoima, i poziva na usku saradnju među državama radi ostvarivanja navedenih ciljeva, kao što su razmena informacija, pomoć i postavljanje standarda, te ističe ulogu regionalnih organizacija u podržavanju ove saradnje. Vlade su donele odluku da se sastaju svake dve godine radi razmene informacija po pitanju njihove pojedinačne implementacije PoA. Dvogodišnji međudržavni sastanci (BMS) održali su se u Njujorku 2003. i 2005. Na njima su države dobile priliku da predstave izveštaje o svojim nacionalnim aktivnostima na realizaciji PoA. Tema konferencije za praćenje sprovođenja UN PoA koja će se održati u junu-/julu 2006 biće budući prioriteti na dnevnom redu UN po pitanju SALW. Tokom ove konferencije može doći do razmatranja ili usvajanja dopuna UN PoA.

(iii) Otvorena radna grupa za otkrivanje nelegalnog lakog i malokalibarskog oružja (OEWG)

Protokol Un o vatrenom oružju i UN PoA dopunjuju i proces pregovora, započet početkom 2004 u okviru UN, po pitanju međunarodnog instrumenta za pravovremeno i pouzdano otkrivanje nelegalnog SALW. Otvorena radna grupa za otkrivanje nelegalnog SALW osnovana je radi pregovora o usvajanju međunarodnog instrumenta za detekciju SALW. Na svojoj trećoj sednici u junu 2005. OEWG je usvojila provizorni međunarodni instrument uz pomoć kojeg države mogu pravovremeno i pouzdano da identifikuju i otkriju nelegalno lako i malokalibarsko oružje. Ovo podrazumeva sistematsko praćenje nelegalnog SALW, pronađenog u kontekstu oružanog sukoba ili kriminala, od momenta proizvodnje ili poslednje poznate faze legalnog uvoza, preko lanca trgovine do momenta skretanja i ljudi koji preusmeravaju oružje iz legalne u ilegalnu sferu.

(iv) Široki plan konsultovanja na temu kontrole brokeringa oružja

2004. su započele konsultacije o budućim koracima na jačanju međunarodne saradnje na polju sprečavanja, suzbijanja i zaustavljanja nelegalnog brokeringa SALW, kao dopuna aktuelnim inicijativama UN na kontroli SALW. U aktivnosti brokeringa spada posredovanje u procesu ugovaranja posla između izvoznika oružja i kupaca, kao i druga vrsta usluga vezana za prevoz i finansiranje kod transfera oružja.

B. Procesi OEBS-a

(i) OEBS Dokument o SALW⁴

OEBS-ov Dokument o SALW ističe koliko su destabilizujuće količine nagomilanog SALW doprinele nastanku nedavnih regionalnih sukoba. On deli aktivnosti borbe protiv rasprostranjenosti i širenja SALW u nekoliko grupa normi i mera, i predviđa potencijalnu ulogu koju bi misije i terenske kancelarije ove organizacije imale u implementaciji. Ove grupe obuhvataju:

- Nacionalne uredbe o SALW, uključujući kontrolu nad proizvodnjom, označavanjem i evidentiranjem SALW;
- Praćenje i pravno regulisanje međunarodne trgovine SALW, uključujući propise o brokeringu, zajedničke kriterijume izvoza, kontrolu transfera i razmenu informacija; i

³ Program aktivnosti Ujedinjenih Nacija za sprečavanje, borbu protiv i zaustavljanje nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem u svim njegovim aspektima. (UN Dokument A/CONF.192/15). Jul 2001.

⁴ Dokument OEBS-a o lakom i malokalibarskom oružju. (FSC.JOUR/314). 24. novembar 2000.

- Prikupljanje oružja, upravljanje zalihama i uklanjanje viška oružja – od ključnog značaja za smanjenje destabilizujućeg nagomilavanja i nekontrolisanog širenja malokalibarskog oružja, te sprečavanje nelegalne trgovine oružjem.

(ii) Dokument OEBS-a o zalihama konvencionalne municije⁵

Dokument OEBS-a o zalihama konvencionalne municije usvojen je 2003. i dopunjuje Dokument OEBS-a o SALW. Ovaj sporazum obuhvata sve kategorije konvencionalne municije, eksplozivnih i materijala koji proizvode detonaciju, uključujući i municiju teškog naoružanja, sve vrste mina, projekte i raketno gorivo, bombe, upaljače. Ovaj dokument daje praktične procedure i mehanizme za uništenje viška zaliha navedenog naoružanja. Krajnji cilj je da se zemljama učesnicama omogući da ojačaju svoje nacionalne kapacitete kako bi mogle da se samostalno bave određenim problemima, nadovezujući se gde je to moguće na sopstvena sredstva.

(iii) Odluka OEBS-a o ručnim sistemima za protivvazдушnu odbranu (MANPADS)⁶

Odlukom OEBS-a o MANPADS usvojeni su principi pojačane izvozne kontrole nad MANPADS, izvedeni iz 'Elementa izvozne kontrole ručnih sistema za protivvazдушnu odbranu' Vasenarskog sporazuma.

(iv) Odluka OEBS-a o uverenju krajnjeg korisnika⁷

Ovom odlukom potvrđene su obaveze zemalja učesnica da poštuju jedan od ključnih standarda izvozne dokumentacije, a to je da se ne izdaju izvozne dozvole bez overenog uverenja krajnjeg korisnika, ili neke druge forme zvaničnog odobrenja izdatog od strane zemlje primaoca. Ova odluka se odnosi na zahteve dokumentacije i mehanizme izdavanja uverenja krajnjeg korisnika.

(v) Odluka OEBS-a o brokeringu⁸

Ova odluka određuje principe za kontrolu brokeringa oružja o kojima su se zajednički dogovorile države kako bi izbegle mogućnost nepoštovanja sankcija usvojenih od strane Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija; u njoj se navode odluke koje je doneo OEBS, kao i kriterijumi izloženi u Odeljku III A OEBS-ovog Dokumenta o SALW; drugi sporazumi o SALW, i ostali sporazumi vezani za kontrolu oružja ili razoružanje, koji imaju za cilj svođenje na minimum rizika od skretanja SALW na ilegalna tržišta, a između ostalog, da ono ne dođe u ruke terorista i drugih kriminalnih grupa, kao i jačanje izvozne kontrole SALW. Da bi postigle ove ciljeve, zemlje učesnice će pokušati da obezbede da njihovo postojeće ili buduće nacionalno zakonodavstvo vezano za brokering oružja bude u skladu sa odredbama sadržanim u ovom dokumentu.

C. Aktivnosti EU

(i) Zajednička akcija EU o SALW⁹

U okviru svoje Zajedničke akcije na planu borbe protiv destabilizujućeg nagomilavanja i širenja malokalibarskog oružja, EU pruža finansijsku i tehničku pomoć zemljama, grupama zemalja, međunarodnim organizacijama i NVO koje to zatraže. Od 1999, zahvaljujući ovoj Zajedničkoj akciji, EU je prihvatila još 14 sličnih akcija u istočnoj Evropi, latinskoj Americi i Karibima, Aziji i Africi. Od geografskih prioriteta o kojima odlučuje Evropski savet, posebnu pažnju dobilo je uništenje postojećih zaliha SALW u istočnoj i jugoistočnoj Evropi, kao i aktivnosti podrške regionalnim moratorijumima po pitanju aktivnosti vezanih za malokalibarsko oružje u Africi.

(ii) Pravila ponašanja EU po pitanju izvoza oružja¹⁰

⁵ Dokument OEBS-a o zalihama konvencionalne municije. (FSC.DOC/1/03). 19. novembar 2003.

⁶ Odluka OEBS-a o ručnim sistemima za protivvazдушnu odbranu. (Odluka br. 7/03). (FSC.DEC/07/03). 23. jul 2003.

⁷ Odluka OEBS-a o uverenju krajnjeg korisnika i procedurama verifikacije za izvoze SALW. (Odluka br. 05/04). (FSC.DEC/5/04). 17. novembar 2004.

⁸ Odluka OEBS-a o principima kontrole brokeringa SALW. (Odluka br. 08/04). (FSC.DEC/8/04). 24. novembar 2004.

⁹ Zajednička akcija Saveta EU po pitanju doprinosa Evropske unije borbi protiv destabilizujućeg nagomilavanja i širenja lakog i malokalibarskog oružja, i ukidanju te zajedničke akcije 1999/34/CFSP. (2002/589/CFSP). 12. jul 2002.

¹⁰ Pravila ponašanja EU po pitanju izvoza oružja, 8. jun 1998.

Pravila ponašanja EU predstavljaju model kontrole konvencionalnih vojnih izvoza, a uvedena su od strane Evropske unije kao politička obaveza 1998. Ova pravila određuju zajedničke kriterijume na osnovu kojih se daje odobrenje za izvoze, i predviđaju odredbe o transparentnosti kao što je objavljivanje godišnjeg izveštaja na osnovu kojeg građansko društvo kao i državne strukture mogu da ocene učinak pojedinih država. Pravila ponašanja EU nalaze se u fazi prve revizije nakon koje će postati zakonski obavezujući zajednički stav EU.

(iii) **Strategija EU borbe protiv nelegalnog nagomilavanja i trgovine SALW i pripadajućom municijom**¹¹

16. decembra 2005, Evropski savet usvojio je strategiju podrške Zajedničkoj akciji za SALW iz 2002. (2002/589/CFSP). Ova strategija je napisana u okviru Strategije evropske bezbednosti (2003), kao i slične strategije o oružju za masovno uništenje iz 2003. Cilj je da se razvije "*integrirani pristup i sveobuhvatni plan aktivnosti na borbi protiv nelegalne trgovine SALW i pripadajuće municije*".

D. Aktivnosti NATO-a

(i) **Specijalni fond NATO Partnerstva za mir (PfP)**

Ovaj Specijalni fond je deo NATO Partnerstva za mir – programa praktične bezbedonosne saradnje između NATO-a i pojedinih partnerskih zemalja. Politika Specijalnog fonda jeste mehanizam uz pomoć kojeg članice NATO-a i partnerske zemlje saraduju na kreiranju i sprovođenju projekata. U skladu sa svojom proširenom politikom, Specijalni fond je pokrenuo projekte uništenja lakog i malokalibarskog oružja, konvencionalnog naoružanja i sredstava za oksidaciju raketnog goriva. Rezultat uspešne saradnje zemalja jugoistočne Evrope u okviru Specijalnog fonda jeste smanjenje opasnosti od povećavanja količine oružja i municije.

3. Ciljevi

Cilj Pakta za stabilnost je *'podržavanje zemalja jugoistočne Evrope u njihovim naporima na podsticanju mira, demokratije, poštovanja ljudskih prava i ekonomskog prosperiteta, a u cilju uspostavljanja stabilnosti u čitavom regionu'*.

Ovaj obnovljeni plan implementacije teži značajnijem doprinosu ciljevima Pakta za stabilnost. Njegovi glavni ciljevi su:

'dalje razvijanje i podržavanje jakog regionalnog okvira u kojem međunarodni partneri mogu blisko saradivati sa zemljama jugoistočne Evrope na zajedničkim programima sprovođenja postojećih evropskih i međunarodnih obaveza i standarda na planu borbe protiv sve veće rasprostranjenosti SALW'.

Obnovljeni plan će nastaviti da razvija sveobuhvatan i dosledan pristup usklađivanju sa politikom bezbednosti EU na polju SALW, pripremajući na taj način zemlje jugoistočne Evrope za članstvo u EU.

Razvoj kapaciteta za sprovođenje Strategije EU o SALW će dodatno podržati napore zemalja jugoistočne Evrope da se usklade sa politikom EU u njihovim pripremama za pregovore o članstvu.

Ovaj plan implementacije stoga teži podsticanju strukturalnih promena. Takav jedan proces zahteva vreme i angažovanje na održivosti. Danas se kako u akademskim krugovima tako i na operativnom nivou prihvata da efikasna kontrola SALW nije kratkoročni problem. Trebalo bi da je moguće, međutim, do 2008. postići dalje konkretne rezultate sa trajnim efektom.

A. Generalna strategija

U cilju ispunjavanja gore-navedenih ciljeva:

¹¹ Strategija EU borbe protiv nelegalnog nagomilavanja i trgovine SALW i pripadajućom municijom. Savet Evropske unije 5319/06 od 13. januara 2006. (usvojena 15 - 16 decembra 2005).

- ❑ Zemlje prihvataju da će nastaviti sa izradom i sprovođenjem nacionalnih strategija o SALW. Takve strategije trebalo bi da budu zasnovane na utvrđenim Regionalnim standardima i smernicama mikro-razoružanja u jugoistočnoj Evropi (RMDS/G).
- ❑ Vlade u regionu će sarađivati na povećanju transparentnosti nacionalnih politika vezanih za SALW te da će razmenjivati informacije i primere najbolje prakse u cilju zauzimanja sveobuhvatnog regionalnog stava prema daljem smanjenju količina SALW.
- ❑ Vlade bi trebalo da zasnivaju svoje strategije na neprekidnoj proceni situacije vezane za SALW, primerima najbolje prakse i novim metodama i tehnologijama za borbu protiv i sprečavanje širenja SALW. Rezultate takvih analiza treba sistematski unositi u pristup i naknadno kreiranu politiku, i razmenjivati na regionalnom i međunarodnom nivou.
- ❑ Vlade bi trebalo da odrede ili podrže strukturu na nacionalnom nivou koja će pružati savete po pitanju politike i koordinirati i pratiti sprovođenje politike i strategije.
- ❑ Donatori bi trebalo da razmotre finansiranje određenih projekata na bilateralnoj osnovi ili u okviru saradnje.
- ❑ Pakt za stabilnost će obezbediti uslove za nesmetano odvijanje ovog procesa, putem razmene informacija i postavljanja regionalnih standarda, isticanjem tekućih aktivnosti ili neprekidnom podrškom SEESAC-u i Regionalnoj upravljačkoj grupi (RSG).

B. Nacionalne obaveze

(i) Zajednička spoljna i politika bezbednosti (CFSP), kao i evropska politika bezbednosti i odbrane (ESDP) zasnivaju se na zakonskim aktima, uključujući i zakonski obavezujuće međunarodne sporazume, kao i na političkim dokumentima. Među dokumentima se nalaze političke deklaracije, akcije i sporazumi. Od zemalja kandidata očekuje se da se progresivno usklađuju sa standardima EU, te da primenjuju sankcije i restriktivne mere onda i tamo gde je to potrebno.

Prioriteti za zemlje jugoistične Evrope treba dakle da budu:

- ❑ Usvajanje i sprovođenje zakona o spoljašnjim transferima (uvoz, izvoz, tranzit itd) oružja i municije, u skladu sa Pravilima ponašanja EU po pitanju izvoza oružja.
- ❑ Izrada, usvajanje i efikasna implementacija nacionalne strategije o kontroli SALW.
- ❑ Operativna nacionalna komisija ili struktura za izradu, usvajanje ili efikasnu implementaciju nacionalne strategije za kontrolu SALW.
- ❑ Usvajanje nacionalnih standarda za premeštanje municije i eksploziva u skladu sa Evropskim sporazumom o međunarodnom drumskom prevozu opasnih roba.

(ii) Zemlje jugoistočne Evrope treba da izgrade kapacitete za sprovođenje strategije EU za SALW. Prvi korak biće predstavljanje efikasnog odgovora na velike količine i probleme koje stvara dostupnost postojećih zaliha oružja.

Prioriteti treba dakle da budu sledeći:

- ❑ Pristanak svih zemalja samo na uvoz i zadržavanje SALW za njihove legitimne potrebe bezbednosti, na nivou koji odgovara njihovim legitimnim potrebama za samoodbranom i bezbednošću, kako bi se omogućilo da one mogu učestvovati u aktivnostima Ujedinjenih nacija ili drugim regionalnim operacijama uspostavljanja mira (PSO).
- ❑ Kreiranje i održavanje nacionalnih inventara oružja u legalnom posedu nacionalnih struktura, te izrada restriktivnih nacionalnih zakona koji će posebno predvideti sankcije za krivična dela i efikasnu administrativnu kontrolu.
- ❑ Učešće u angažovanju na smanjenju viška SALW.

- ❑ Podsticanje edukacije javnosti i kampanja podizanja svesti o problemima uticaja SALW i nasilja praćenog oružjem.

C. Posebne mere

Politika i strategije treba da budu osnova za integrisane projekte koji obuhvataju jednu ili više sledećih kategorija:

Granične kontrole

- ❑ Jačanje saradnje granične policije i carine putem regionalne razmene informacija i zajedničkih vežbi.
- ❑ Podsticanje i razvoj lokalnih, nacionalnih i regionalnih programa saradnje na sprečavanju nelegalne trgovine oružjem.
- ❑ Izgradnja institucionalnih kapaciteta za detekciju i zabranu ilegalnog protoka oružja preko državnih granica u regionu.
- ❑ Jača regionalno jedinstvo, zajedničko planiranje strategija za graničnu kontrolu, razmena tehnologija i informacija na mikro i makro nivou u cilju stvaranja sredine koja će voditi poboljšanju operacija kriminalističkih službi.

Upravljanje SALW

- ❑ Bolja politika upravljanja inventarom i kapaciteti skladištenja oružja i municije zasnovani na međunarodnoj najboljoj praksi i metodologiji.¹²

Transparentnost i odgovornost

- ❑ Objavljivanje godišnjeg izveštaja o izvozu oružja u skladu sa najboljom praksom EU.
- ❑ Razmena informacija među vladama o zalihama i proizvodnji SALW.
- ❑ Razvoj i sprovođenje mera za poboljšanje transparentnosti u svim odlukama o malokalibarskom oružju na svim nivoima uprave.

Strategija edukacije i informisanja javnosti o SALW

- ❑ Razvoj saradnje i koordinacije između svih aktera koji se bave pitanjima SALW u jugoistočnoj Evropi, i na taj način zauzimanje usklađenog pristupa na planu slanja ključnih poruka o SALW.
- ❑ Razvoj i implementacija specifičnih nacionalnih i kampa na nivou zajednice namenjenih informisanju javnosti i podizanju svesti o pitanjima vezanim za nekontrolisano širenje SALW, naročito iz perspektive bezbednosti.
- ❑ Angažovanje kapaciteta i resursa lokalnih ne-vladinih organizacija (NVO) u formulisanju i izvršenju nacionalnih i regionalnih procesa implementacije.

Zakonodavni i administrativni kapaciteti

- ❑ Uspostavljanje i održavanje efikasnog sistema izvoznih kontrola, uključujući i izdavanje dozvola za ponovni izvoz i uvoz ili odobrenja za transfer svih kategorija SALW.
- ❑ Razvoj efikasnog sistema kontrola krajnjih korisnika i pojačana kontrola prekograničnih pošiljki oružja u skladu sa Pravilima ponašanja EU po pitanju izvoza oružja.

¹² These include the NATO AASPT 1 and 2, OSCE Best Practice Guides and the SEE RMD/S/G.

- ❑ Sposobnost sprovođenja postojećih zakona, i u datom slučaju, razvijanja procedura koje regulišu civilno posjedovanje SALW.
- ❑ Kapaciteti za vođenje sveobuhvatne i adekvatne evidencije o proizvodnji, čuvanju i transferu SALW.
- ❑ Jačanje kapaciteta kriminalističkih službi, odnosno policije, carine i granične kontrole, za sprečavanje i borbu protiv nelegalne trgovine, u kombinaciji sa međudržavnom saradnjom po tom pitanju.
- ❑ Potpuno zakonsko regulisanje nelegalnih aktivnosti koje ugrožavaju proces proizvodnje, distribucije, registracije i režime izdavanja dozvola.
- ❑ Izrada i jačanje nacionalnih mehanizama za prikupljanje podataka, analiza i distribucija informacija o nasilju praćenom oružjem.

Programi prikupljanja SALW

- ❑ Podrška nacionalnim inicijativama amnestije, upotreba operativnih tehnika preporučenih u standardima RMDS/G za jugoistočnu Evropu.¹³
- ❑ Uspostavljanje nacionalnih programa za upravljanje, evidentiranje, skladištenje i transfer prikupljenog oružja na siguran i efikasan način.

Programi uništenja SALW

- ❑ Realizacija programa uništenja vraćenog ili viška oružja, municije i eksploziva u skladu sa najboljom međunarodnom praksom, i uzimajući u obzir pitanja životne sredine.
- ❑ Usvajanje nacionalnih politika za određivanje viška oružja, municije i eksploziva.

4. Implementacija

Glavna odgovornost za sprovođenje ovog obnovljenog plana je na zemljama u regionu. Primećeno je da vlade u regionu već primenjuju mnoge od ovih strategija i srodnih aktivnosti, sa ili bez međunarodne pomoći.

Očigledno je da nisu sve napred navedene mere u istoj meri adekvatne za sve zemlje, i ne mogu sve biti sprovedene u isto vreme ili u skladu sa vremenskim rokovima ovog plana. Biće potrebno doneti mere i prioritete specifične za svaku zemlju ponaosob.

Ovaj pristup zahteva ne samo jasan stav zemalja u regionu već i međunarodne zajednice. Partneri Pakta za stabilnost pružice podršku kroz dva vida mera:

- ❑ Programi tehničke pomoći u cilju poboljšanja sveobuhvatne, integrisane politike, institucionalnih struktura i kapaciteta, kao i zakonodavstva vezanog za borbu i sprečavanje nelegalne trgovine i destabilizujućeg nagomilavanja SALW.
- ❑ Mere i mehanizmi za podsticanje operativne saradnje između kriminalističkih službi i struktura za kontrolu oružja zemalja u regionu, kao i saradnje sa ostalim partnerima Pakta za stabilnost.

A. Mehanizmi implementacije

Ovaj obnovljeni plan nadovezuje se na tekuće inicijative, programe i postojeće strukture što je više moguće. On je dovoljno fleksibilan u kreiranju programa tehničke pomoći, a istovremeno pruža opšti okvir zajedno sa dogovorenim ciljevima kao i specifičnim mehanizmima koordinacije, monitoringa i pregleda napretka.

Ti specifični mehanizmi su:

SEESAC

¹³ RMDS/G 05.10

Centar za kontrolu lakog naoružanja u jugoistočnoj Evropi (SEESAC) osnovan je u maju 2002 u Beogradu, pod pokroviteljstvom Razvojnog programa Ujedinjenih nacija. SEESAC je isprva zamišljen kao centar za informisanje, ali je pokazao da može da odgovori na promenljivu operativnu i bezbedonosnu dinamiku i danas je organizacija koja podržava projekte u razvoju, pruža tehničku podršku i odgovarajuće znanje.

Različito tempo napredovanja ka članstvu u EU među zemljama jugoistočne Evrope i opšta stabilizacija u regionu uticala je na zajednicu donatora, i EU je realno preuzela na sebe ulogu koju je imao UNDP u smislu finansijske podrške intervencijama vezanim za SALW u regionu. Time se priznaje neprekidna uloga SEESAC-a u procesu sprovođenja Plana regionalne implementacije Pakta za stabilnost po pitanju SALW (SP SALW RIP), ali će istovremeno možda biti potrebno definisati nova polja angažovanja u cilju iskorišćavanja kapaciteta SEESAC-a, postojećih resursa za donacije i politike donatora.

Osnovne odgovornosti SEESAC-a treba da budu:

- Prikupljanje i distribucija informacija o napretku koji je učinjen ka sprovođenju Plana regionalne implementacije i drugih međunarodnih obaveza.
- Podrška zemljama u regionu, i drugim odgovarajućim akterima, u razvoju predloga projekata u okviru i van navedenih okvira implementacije.
- Pomoć u povezivanju donatora sa ustanovljenim potrebama korisnika donacija.
- Da obezbedi kontakt osobu (focal point) za povezivanje sa drugim relevantnim regionalnim inicijativama, kao što je opisano u odeljku D koji sledi.
- Da pomaže u formulisanju procena i izradi strategije. Da bude stožer nacionalne koordinacije i implementacije.
- Da pomaže u razvoju i realizaciji regionalnih kampanja podizanja svesti o problemu SALW, kao i u radu na edukaciji o riziku, programima obuke i izgradnje kapaciteta namenjenim nacionalnim službenicima obezbeđenja/policije.
- Olakšavanje saradnje po pitanju SALW među državama, NVO i ostalim akterima, kao i potpomaganje saradnje između pripadnika obezbeđenja i policije.
- Tehnička pomoć u razvoju i sprovođenju programa kontrole SALW¹⁴ (napr. prikupljanje oružja, usklađivanje zakonodavstva itd.). To bi trebalo da doprinese globalnom procesu upravljanja znanjem UNDP-ja.
- Rezultati monitoringa i izveštavanja o pitanjima SALW, uključujući i utvrđivanje potreba regiona za mobilizacijom postojećih resursa.

Odražavajući rezultate zemalja jugoistočne Evrope, kao i druge međunarodne obaveze, odgovornost SEESAC-a takođe podrazumeva:

- Sprovođenje Pomoćnog plana EU o SALW za zapadni Balkan tokom 2006 i 2007.
- Mobilizacija i sve veća upotreba ekspertize i finansijskih resursa iz zemalja jugoistočne Evrope, koje su ostvarile najveći napredak na programima vezanim za SALW, kao što su Bugarska i Rumunija.
- Obezbeđivanje uslova za razvoj projekta, tehnički saveti, podrška na zahtev EU, UNDP, OEBS i drugih aktera u oblasti južne i istočne Evrope na planu praćanja i evaluacije.
- Obezbeđivanje uslova za razvoj projekta i pružanje tehničkih saveta o uklanjanju teškog naoružanja i demilitarizaciji, kao vid podrške inicijativi konverzije odbrane Pakta za stabilnost.

Regionalna rukovodeća grupa

¹⁴ Uključujući i inicijative sprečavanja nasilja praćenog oružjem, u datim slučajevima.

Regionalna rukovodeća grupa (RSG) će imati sledeće funkcije:

- Praćenje napretka u sprovođenju obnovljenog plana u formi revizija u kojima učestvuju svi relevantni akteri.
- Radni izveštaj za radni sto III Pakta za stabilnost, preko predsednika RSG ili Šefa SEESAC-a.
- Podsticanje operativne saradnje između zemalja.
- Pružanje strateških saveta u sprovođenju operativnih aktivnosti SEESAC-a u regionu jugoistočne Evrope.

Regionalna rukovodeća grupa (RSG) sastajće se jednom godišnje a njome će predsedavati kopredsedavajući radnog stola III ili neka druga imenovana osoba. SEESAC će pružiti sekretarsku pomoć Regionalnoj rukovodećoj grupi (RSG).

Nacionalni Focal Point (kontakt osoba)

Vlada svake zemlje će imenovati 'nacionalnu kontakt osobu' (NFP). NFP će podsticati implementaciju obnovljenog plana u sopstvenoj zemlji, u saradnji sa glavnim kriminalističkim službama i strukturama za kontrolu oružja.

B. Proces implementacije

U cilju započinjanja implementacije obnovljenog plana treba preduzeti sledeće korake:

- Vlade zemalja jugoistočne Evrope preko nacionalnih kontakt osoba, a u saradnji sa svim relevantnim strukturama (uključujući ključne kriminalističke službe i strukture nadležne za kontrolu oružja), biće odgovorne za sprovođenje plana u njihovim zemljama.
- SEESAC će na zahtev pružiti podršku razvoju projekta, tehničke savete, pomoć na planu monitoringa i evaluacije projekta kako bi obezbedio da sve bude u skladu sa utvrđenim primerima međunarodne najbolje prakse na polju intervencija kontrole SALW.

C. Finansijski zahtevi

Finansiranje iz donacija od velike je važnosti za podršku sprovođenju SP SALW RIP, i EU je konkretno preuzela ulogu UNDP-ja u smislu finansijske podrške intervencijama vezanim za SALW u regionu. Obnovljeni plan regionale implementacije namenjen je da podstakne upotrebu donacija na najefikasniji način.

D. Veze sa drugim inicijativama

Kao deo nastavka ovog programa implementacije doći će do određenih redovnih konsultacija sa drugim inicijativama koje su deo Pakta za stabilnost, uključujući:

Inicijativu za borbu protiv organizovanog kriminala (SPOC) – nelegalna trgovina oružjem osnovna je operativna aktivnost i izvor zarade za grupe organizovanog kriminala u jugoistočnoj Evropi. Za postizanje konkretnih rezultata neophodno je delovati na više frontova.

Radna grupa za borbu protiv trgovine ljudima – nelegalni protok oružja usko je povezan sa trgovinom ljudima. Velika dostupnost oružja doprinosi neometanom odvijanju prometa i transporta belog roblja.

RACVIAC (Regionalni centar za kontrolu oružja i verifikaciju implementacije u Zagrebu). RACVIAC organizuje programe obuke o verifikaciji kontrole oružja i režimima izgrađivanja poverenja u regionu jugoistočne Evrope.

Reforma sektora bezbednosti (SSR) – Tekuće međunarodne i nacionalne aktivnosti na problemima reforme sektora bezbednosti zemalja jugoistočne Evrope treba da budu uzete u obzir kao jedan od faktora u napredovanju ovog plana. Zauzvrat, razvoj događaja u okviru plana

regionalne implementacije treba da uzme u obzir okolnosti nastale usled reforme sektora bezbednosti.

Konverzija odbrane. Tehnička podrška i saveti inicijativi konverzije odbrane Pakta za stabilnost.